

Paasissutissat: Kalaallit Nunaanni innuttaasut peqqissusaat killiffia

Innuttaasunik misissuitsitsinermi 2014-imeersumik Innuttut akukkat, inooriaaseq peqqissuserlu pillugit kisitsisit nutaat

Peqataasut 88%-ii inuunerminik naleqartitsisutut misigisimapput, 59%-iilu peqqissusertik pitsaasutut imaluunniit ajunngitsutut nalilerpaat.

Innuttaasunik misissuineq 2014, innuttaasut timikkut tarnikkullu peqqissusaat pingaartippaa, saniatigullu inooriaasimut- inuttut atukkanut- inooqatiginnikkullu paasissutissanik nutaanik tunisivoq. Inooqatigiinnikkut pissutsit peqqissutsimilu naligininneq immikkut sammineqarput. Nalunaarusiami qulequttat pingaarnert ataani saqqummiunneqassapput:

TUPATORTARNEQ

- Inersimasut 57%-it ullut tamakkiallugit tupatortarput, angutit 11%-it arnallu 3%-it annertuumik tupatortuullutik (>15 cigarettit ullormut).
- 76%-it angerlarsimaffimmi killilimmik tupatorfiupput, malunnaatilimmik siornatigumiit amerleriarsimapput.
- Ullut tamaasa tupatortartut 1999-imiit annertunerusumik allannguuteqarsimangillat, kisiannili annertuumik tupatortartut ikilisimallutik.
- Innuttut atukkat tunngavialugit peqqissutsikkut naligiinnginneq annertunerulersimavoq.

NERISAT TIMILLU ATORTARNERA

- 81%-it timip atortarnerannut innersuussutit malillugit ullormut minnerpaamik nal. ak. ataaseq timimik atuisarput, sunngiffimmilu sakkortuumik timimik atuineq annikinnerujussuanngorsimalluni.
- Ulluinarni piffissaq issiaannarfik sivitsorsimavoq.
- 45%-it ullut tamaasa paarnanik naatitartortarput, 30%-illu ullormut naatitartortarput, kiisalu 32%-it ullut tamaasa saftimik sodavandimillu imigaqartarlutik.
- Paarnanik naatitanik naatitanillu atuineq annertunerulersimavoq, kisiat suli nerisaqartarnermut innersuussutit naapertorlugit annikinnerungaatsiarluni.
- Sodavandimik tungusunnitsumillu saftimik atuisarneq annertunerulersimavoq, nerisaqarnermullu innersuussutinit naapertorlugit annertunerungaatsiarluni.
- 50%-it minnerpaamik sap. ak. ataasiarlutik aalisagartortarput, 36%-illu sap. ak. minnerpaamik ataasiarlutik annerpaamillu pingasoriarlutik, imarmiunik miluumasunik nerisaqartarput.
- Aalisakkanik nerisaqartarneq annertusiartuaalaarpoq kalaallillu nerisassaannik nerisaqartarneq annikillisimavoq, neqinillu eqqussanik nerisaqartarneq annertusisimalluni.
- Nuna tamakkerlugu puisinik arfernillu nerisaqartarneq annikillisimagaluartoq nunaqarfinni arnat meerartarsinnaasut tamakkingajallugit aak kviksølveqassuserisnaasaanut killiliunneqartoq qaangersimavaat.
- 12%-it qaammatit kingulliit aqqaneq marluk ingerlanerini piffissap ilaanni angerlarsimaffimmi nerisassaqsarimangillat, imaluunniit nerisassarsutissaqsarimanatik.

OQIMAAPPALLAARNEQ SUKKORNERLU

- 27%-it pualavallaarput (BMI \geq 30 kg/m²), taaku 1993-mit marloriaammik amerlisimapput.
- Angutit sivisuumik ilinniagallit illoqarfinni najugallit, angutitut nunaqarfinni najugalinnut sanilliullugit marloriaataat pualavallaartuupput, tamannalu arnat akornanni atuutinngilaq.
- 6,7%-it sukkortuupput, angutit arnallu 45-ut sinnerlugit ukiullit pingajorarterutingajaat sukkortunngulernermut ersiuteqarlutik.

IMIGASSAQ HASH-ILU

- Angerlarsimaffimmi imigassamik ajornartorsiutilimmik alliertorsimasut suli amerlapput. Angajoqqaat 22%-it ajornartorsiutilimmik imigassamik atuisutut ersiuteqarput.
- 50%-it aalakoorniutigalugu imigassartortarput (qaammatip kingulliup ingerlanerani imigassartornermi ataatsimi imertarfiit tallimat sinnerlugit imigassartorneq)
- Imigassartoriaaseq nunap immikkoortuini assigiinngillat.
- Angutit 18-iniit 34-inut ukiullit 2014-imi minnerpaamik qaammammut ataasiarlutik hashimik pujortartarsimapput.
- Angutit inuusuttut akornanni hashimik pujortartarneq annertusisimavoq, akerlianilli arnat inuusuttut akornanni annikillisimalluni.

TARNIKKUT PEQQINNEQ PERORIARTORNERMILU ATUKKAT

- Ukioqatigiiaat 1960-mi tamatumaluunniit kigorna inunngortut pingajorarterutaat kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimapput. Tunumi najugallit affangajaat.
- Angerlarsimaffinni imigassamik ajornartorsiorfiusumi ersarissumik aamma kinguaassiuutitigut innarliisarnermut ataqatigiippoq.
- 9%-it ukiup kingulliup iluani imminut toqunnissamik eqqarsaateqarsimapput, angutit arnallu akornanni assigiinngissut annertuallaangilaq, inuusunnerit akoranni amerlanerusut imminut toqunnissamik eqqarsaateqarsimapput.
- Nunap immikkoortuini ingammik arnat akornanni imminut toqunnissamik eqqarsaateqarsimasut assigiinngissuseqarput, Nuummi ikinnerullutik illoqarfinnili minnerusuni najugallit amerlanerullutik.
- Inersimasut tarnikkut sanngiiffillit 16%-it ukiup kingulliup iluani imminut toqunnissamik eqqarsaateqarsimapput, taakkulu sisamat- tallimariaammik tarnikkut sanngisuunit amerlanerullutik.

Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuititsineq 2014 illoqarfinni 11-ni nunaqarfinnilu 8-ni ingerlanneqarpoq, kommunet tamakkerlugit. Inersimasut 2000 sinnerlugit inuttut atukkat, inooriaaseq, peqqissusertillu pillugit immersugassaq tunngavigalugu apersorneqarsimapput, saniatigullu oqimaalutarneqarput, angissuseq uuttortarneqarluni kiisalu aap taqqanut naqitsinera uuttortarneqarluni.

Inuttut atukkat, peroriartorneq, imigassaq, hash, aningaasanoorneq, tupatortarneq, nerisat, timimik atuneq, imminut peqqissutsimik naliliineq, tarnikkullu peqqinneq, nappaatit, sukkorneq, aap taqqanut naqitsinera peqqinnissaqarfillu pillugit nalunaarusiami atuakkit. Nalunaarusiaq ugguuna aaneqarsinnaavoq: www.folkesundhed.gl

Kalaallit Nunaanni Peqqissusermik Ilisimatusarfimmit, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitetet-im misissuitsitineq suliarineqarpoq, Peqqissutsimullu Naalackersuisoqarfimmit aningaasalersorneqarluni.

